

SEDEM ARCHANJELOV, KTORÍ SA STRIEDAJÚ AKO DUCHOVIA ČASU.

RAFAEL

Emil Páleš

Archanjel Rafael inšpiroval v 10. až 12. storočí nielen v Európe mimoriadny rozkvet obchodu, pútnictva a vzdelanosti. V benátskej námornej ríši sa znovuzrodili fénické prístavné mestá. Sakrálna architektúra v Európe, Indii a Číne prešla v rafaelskom období podobnou premenou. Gotický sloh sa v rastlinnej ríši nachádza v konvalinke a v papradi. Je stelesnením síl, ktoré vytvorili ľudský hrudník. Bytosti, ktoré odpradáva viedli ľudstvo k osamostatneniu myslenia, vystupujú v mýtoch ako operení hadi. Ich posledným zásahom v dejinách bolo osvietenstvo.

Rafael, archanjel Merkúra

Rafael znamená "Boh vyliečil"; po hebrejsky rafa znamená liečiteľ. V tradícii je Rafael vládcom druhého neba, t.j. sféry Merkúra. Je anjelom liečenia, vedy a vedomostí vôbec. Patrón cestujúcich a vystaňovalcov. V apokryfnej knihe Tóbit ukazuje Tobiášovi, ktorý chytil rybu, ako pripraviť z rôznych častí jej tela lieky. Abraháma vraj zbavil bolesti po obriezke; Jákobovi vyliečil vyklbený bedrový kĺb. Noema obdaroval lekárskou knihou, ako aj znalosťami potrebnými na stavbu archy; Šalamúnovi asistoval pri stavbe Veľkého chrámu. Je jedným zo štyroch archanjelov ročných období, medzi ktorými je archanjelom jari.

Židovská tradícia o Rafaelovi vsuktuje korešponduje s gréckym Hermom (lat. Merkúrom). Hermes bol posol bohov, boh obchodníkov, rečníkov, vynálezcov, pútnikov a cestovateľov, atlétov a lekárov. Bol autorom celého radu vynálezov, od hudobných nástrojov – lýry, píšťaly – až po kresadlo. Obchodníkom dopomáhal k zisku – ale aj podvodníkom a zlodejom, pokiaľ boli šikovní a chytrí. Svojho ochrancu v ňom videli poslovia, hlásatelia a vyslanci; ale aj lekári, pretože vedel liečiť a poznal tajomstvá liečivých bylín. V Odyssei napríklad upozornil Odysea na bylinu móly, ktorá ho ochránila pred čarami Kirké. Spreádzal a ochraňoval totiž pocestných – nie nepodobne ako Rafael, ktorý v apokryfoch spreádzal Tobiáša na púti z Médie do Ninive a býva zobrazený s pútnickou palicou v ruke. Hermove sochy sa stavali najmä na križovatky (boli to tzv. hermovky, štvorhranné piliere s jeho hlavou a s nápismi udávajúcimi smer).

A grécky Hermes opäť korešponduje do veľkej miery s egyptským Thovtom: "Thovt – boh múdrosti a učnosti, zákonov a ustanovení, písma a reči, lekárstva a čarodejníctva... javí sa nám predovšetkým ako boh všetkých znalostí a činností, ktoré sú výrazom intelektuálnych schopností človeka".⁸⁷ Rovnako ako Hermes vynášiel "miery, čísla a písmo", považoval sa Thovt za "vynálezcu slov, ktorý obdaroval ľudí rečou... vynálezcu písma... počítania a merania, osobitne merania času... Ako vynálezca slov a reči bol Thovt tlmočníkom bohov, ich jazyk a ich posol... bol písařom bohov... Thovt bol darca všetkých aritmetických, geometrických a astronomických

TABUĽKA DUCHOV ČASU

<i>ANAEL</i>	-7332	-4852	-2372	+108
<i>ZACHARIEL</i>	-6978	-4498	-2017	+463
<i>RAFAEL</i>	-6624	-4144	-1663	+817
<i>SAMAEL</i>	-6270	-3789	-1309	+1171
<i>GABRIEL</i>	-5915	-3435	-955	+1525
<i>MICHAEL</i>	-5561	-3080	-600	+1879
<i>ORIFIEL</i>	-5206	-2726	-246	+2234

TABUĽKA MALÝCH RAFAELSKÝCH DUCHOV ČASU

PRED KR.	PO KR.
2979-2835	117-189
2403-2331	621-693
1899-1827	1125-1197
1395-1323	1701-1773
891-819	
387-315	

RAFAEL AKO 72-ROČNÝ DUCH ČASU. VLÁDNE NA 2°, 9°, 16°, 23° A 30° BÝKA, 4°, 11°, 18° A 25°BARANA A 26°RÝB.

vedomostí... pripisoval sa mu vynález kalendára, vynález hudby a v neposlednom rade lekárstva”.87 Práve tak, ako Rafael sprevádzal duše zomrelých do šeuolu, a Hermes Psychopompos do hádu, bol aj egyptský Thovt sprievodca duší na ich ceste do podsvetia.

Mezopotámskym Merkúrom je Nabu “boh pisárskeho umenia, múdrosti a lekárstva... z planét mu bol zasvätený Merkúr... Bola mu zasvätená svätyňa Ezida s lekárskou školou v Borsippe”.173

V astrológii “Merkúr vyjadruje komunikatívnosť, bystrosť, všestrannosť, pohyblivosť, zvedavosť a schopnosť premýšľať... je planétou rozumu a dorozumenia, myslenia, podávania správ, sprostredkovania a prenosu, chytrosti, šikovnosti a inteligencie... Vo zverokruhu má dva domovy –znamenia, v ktorých vládne a ktoré odrážajú jeho dve základné funkčné stránky – teoretickú a praktickú. Jedným je vzdušné znamenie Blížencov a Merkúr v ňom symbolizuje teóriu, logiku, čistý rozum. Ako vládca druhého, zemského znamenia Panny symbolizuje praktický rozum, obchod, remeslá a lekárstvo, teda skôr praktickú obratnosť a zručnosť...”.68 Taktiež v indickej astrológii je Merkúr “signifikátorom múdrosti a vedomostí”. 246 V kabale ôsma sefira, Hod, zodpovedá hojivému, liečivému procesu. Staroslovenské meno Merkúra je Dobropán.

Rafael má okrem toho veľmi blízky vzťah k slnku, preto sa niekedy nazýva aj “regentom slnka”; 35, 31 v Egypte Thovt je “jazykom slnečného boha Rea”; 87 a v astrológii “pážaťom slnka, ktoré sa od svojho vladára nemôže z geocentrického hľadiska odchýliť na väčšiu uhlovú vzdialenosť, než 27° 56’”.68 Renesančný humanista Marsilio Ficino “s prekvapením konštatuje, že Merkúr je vždy naplnený Apollónom”.93

Hermovým symbolom je jeho palica, kaduceus, s dvoma navzájom prepletenými hadmi a na konci okrídlená; a potom jeho okrídlené sandále a klobúk. Pozostatky tejto symboliky nachádzame dodnes vo výzdobe a v znakoch lekárov, farmaceutov, bánk, poisťovní, obchodných komôr, colných úradov a dopravných podnikov, napríklad železníc. Merkúrovo meno dnes už zaznieva len v – dnes tak aktuálnom – slove marketing (lat. mercor = kupovať, obchodovať).

Rafael a vznik hláskového písma

V Sophii 19 sme už hovorili o pôsobení Rafaela v súvislosti s prechodom k fonetizácii písma a vznikom hláskovej abecedy. **Hláskové písmo vzniklo v polovici 2. tisícročia pred Kr. vo Fénicii, v období vlády archanjela Rafaela (1663 – 1309).** Fénická abeceda sa stala základom pre takmer všetky dnes používané písma.

Zdá sa, že v tom istom období ako fénické prechádzali podobnou premenou aj krétske lineárne písma a písmo čínske. Prvé nájdené nápisy na čínskych veštebných kostiach sa datujú do r. 1400 pr. Kr. Hoci piktografické čínske písmo je zjavne ešte staršieho pôvodu, zdá sa, že aj ono práve v rafaelskom období prešlo tou významnou premenou k obojakému, ideograficko-fonetickému charakteru, ktorý si zachovalo až dodnes. Veď aj podľa tradície, legendárnemu cisárovi Fu-Hsi priniesol znaky na zapisovanie myšlienok k'i-lin, jednorožec, ktorý sa v alchýmii stotožňuje s ortuťou, t.j. s Merkúrom (angl. mercury = ortuť). Dodajme ešte, že aj slovanské písma – cyrilika a hlaholika – boli zostavené po r. 860, t.j. opäť v rafaelskom období (817-1171).

Nečudo, že práve **rafaelský čas, kedy sa “nebeský pisár” skláňa k zemi, je duchovne daným časom pre vznik abecedy;** a že táto úloha bola zverená práve národu zasvätenému Merkúrovi - Féničanom.

Klasický merkurický národ: Féničania

Féničania, ktorých svetodejinným prínosom bolo vytvorenie abecedy, **boli klasickým merkurickým – remeselníckym, obchodným a cestovateľským – národom staroveku.** Vynikali v remeslách (najmä vo výrobe skla, bavlny a purpuru) a boli národom obchodníkov a moreplavcov. “Námorný obchod v Levante dosiahol vrchol... za vlády Féničanov. Tento nevelký národ, obývajúci levantské pobrežie, najmä v oblasti dnešného Libanonu, doviedol stredovekú obchodnú plavbu k dokonalosti”. 1 Sigismund von Gleich dokonca píše, že “Féničania o niekoľko tisícročí predbehli svetové obchodnícke a hospodárske impulzy súčasnosti”. 18 Mestá a kolónie, z ktorých najslávnejším bolo neskôr Kartágo, zakladali Féničania po celom pobreží Stredozemného mora. Nikdy nevytvorili jednotný politický celok, takže Fénícia bola akoby “rozprestretá” pozdĺž námorných obchodných ciest do pobrežných mestských štátov.

Merkurický národ Féničanov vstúpil do dejín s nástupom rafaelského obdobia (1663-1309), okolo r. 1600 pr. Kr. Tu prežili svoj prvý rozkvet najstaršie fénické mestá: Ugarit, Týr, Sidon, Byblos. Z tohto obdobia pochádzajú ugaritské “kráľovské paláce s rozlohou 9000 m², s dláždenými dvormi a 60 miestnosťami, s kanalizáciou a vodovodmi...”.⁶⁶ Do konca rafaelského obdobia (1300) Féničania skolonizovali celú egejskú a čiernomorskú oblasť a dostali sa až do Trácie. V ďalšom období pokračovali v zakladaní kolónií na Sicílii, Sardínii, Baleárach, na pobreží severnej Afriky, Apeninského a Pyrenejského poloostrova, a dostali sa až k Atlantickému oceánu. Existujú indície, že Féničania boli prví odvážni moreplavci, ktorí sa doplavili

až k brehom Ameriky. “Féničania sa stali sprostredkovateľmi medzi kultúrami Východu a Západu. Odovzdávali skúsenosti jedných národov národom iným”.¹⁸⁷ V tejto sprostredkujúcej funkcii sa najzreteľnejším spôsobom prejavuje merkurický živel fénického národa. “V 15. storočí pr. n. l. bola Levanta križovatkou národov a myšlienok... priesečníkom námorných, pozemných a riečnych ciest...”.¹⁶⁵

V 10. st. pr. Kr. pozval kráľ Šalamún fénických remeselníkov do Izraela, aby mu pomohli postaviť chrám, pretože “nieť medzi nami nikoho, kto by vedel rúbať a kresť drevo ako Sidonci”. (1 Kráľ 5:6) Až teraz si uvedomíme, čo znamená povest', že “archanjel Rafael pomáhal Šalamúnovi pri stavbe Veľkého chrámu”³⁵; pretože hlavný architekt stavebných prác, Šalamúnov priateľ, Híram Abiff, bol kráľom z Týru – teda Féničani! (1 Kráľ 5:1)

Trosky starých fénických miest Týru, Sidonu, Ugaritu a Byblosu ležia na území dnešného Libanonu, pod mestami Súr, Sajdá, Ras Šamra a 40 km severne od Bejrútu. Libanonský básnik Chalíl Džibrán opisuje vo svojich “Zlomených krídlach” jar v Bejrúte. Dych sa nám tají, keď čítame, ako hovorí o “duchu neznámeho boha”, ktorý “spomalí svoj krok, keď dospeje k Libanonu” – akoby so svojím jasnocitom pre všetko neviditeľné, ale skutočné, vytušil prítomnosť onej duchovnej bytosti, ktorá kedysi zasvätila a priviedla k sláve dávnu Feníciu – akoby hovoril o Rafaelovi, archanjelovi jari: “Jar je krásna všade, ale najkrajšia v Libanone. Je duchom neznámeho boha, ktorý rýchlym krokom obchádza zem. Keď dospeje k Libanonu, spomalí svoj krok, ide ďalej voľnejšie a rozhliada sa na všetky strany. Načúva duchom kráľov a prorokov, ktorí sa v onom priestore vznášajú, načúva riekam Judey, čo opakujú večné Šalamúnove hymny, i cédom, čo rozprávajú o sláve minulých vekov”.⁶⁷

Uzdravenie” Európy

Bez toho, že by o tom vedeli, skloňujú historici Rafaelovo meno, keď hovoria o rafaelskom období stredoveku. “Uzdravenie, zotavenie Európy – 950 až 1150” – čítame hneď nadpis kapitoly vo veľkom atlase dejín vydavateľstva The Times.¹⁴ “Rozkvet vzdelanosti”, “veľké dopravné tepny”, “pútnické cesty”, “obchodné cesty”, “vek katedrál” – čítame nadpisy a podnadpisy v ďalších dejepisných učebniciach.^{2, 69}

MERKÚR, PATRÓN OBCHODU, REČI, VZDELANOSTI, PÚTNICTVA A LEKÁRSTVA

V 10. – 12. storočí nastalo v Európe obdobie vzácnej kultúrnej, náboženskej aj vojenskej jednoty, o akom nemožno hovoriť v storočiach predtým, ani potom: “Po páde rímskej ríše v 5. stor. vstúpila západná Európa do temného obdobia ekonomického úpadku a nestability... Od počiatku 11. storočia do polovice 13. storočia prežívala západná Európa nebývalý rozmach... Hmatateľné pozostatky tohto kultúrneho a ekonomického oživenia dodnes prežívajú vo veľkých náboženských stavbách – kostoloch, katedrálach a kláštoroch”.^{1, 169}

Počas prvej tretiny rafaelského obdobia, ktorá sa ešte prekrývala s malým marsickým obdobím, sa Európe podarilo definitívne odraziť nájazdy útočníkov: do roku 865 Vikingov, do roku 890 Saracénov, do roku 955 Maďarov; a nastali tri storočia mierovej jednoty: “Porážka Maďarov Ottom I. v bitke na rieke Lechu v r. 955 je všeobecne prijímaným dátumom začiatku zotavenia Európy z predchádzajúceho obdobia devastácie a ekonomického zaostávania. Po roku 950... mala ekonomická

krivka Európy vzostupný trend približne až do r. 1300. Táto ekonomická obnova a prudký rast populácie, ktorý ju sprevádzal, boli v dejinách Európy faktom kapitálneho významu... Predchádzajúca perióda bola nepochybne obdobím recesie. Čo je naozaj pozoruhodné – len čo sa podarilo invázie odraziť – to je rýchlosť, s akou sa situácia obrátila”.¹⁴ “

Počas troch storočí, od r. 650 do r. 950, demografický nárast obyvateľstva bol pomalý a nerovnomerný... Od r. 950 sa začalo v Európe dlhé obdobie rastu populácie.”² Populačná krivka je azda najkomplexnejším a najmarkantnejším ukazovateľom prosperity rafaelského obdobia: v zacharielskom období (463 – 817) bol rast populácie nerovnomerný alebo stagnoval; v rafaelskom období populácia nepretržite rástla: z 38 miliónov v roku 950 sa takmer zdvojnásobila na 73 miliónov v roku 1300. A v samaelskom období opäť prudko klesla: iba na 45 miliónov v roku 1400. “Ekonomický rozvoj, ktorý zažil Západ v 10. až 13. storočí, bol výnimočný svojou šírkou aj trvaním”.¹⁷¹

Keď pátrame v dejepisných učebniciach po príčinách tohto sociálneho vzostupu Európy, narážame na samé vysvetlenia v začarovanom kruhu: V jednom atlase dejín sa píše, že príčinou tohto populačného a hospodárskeho rozmachu bol obchod: “Skorší historici pripisovali zotavenie Európy oživeniu diaľkového obchodu v čase krížových výprav. Dnes však vieme, že základom tejto obnovy bol miestny obchod, trhy (menovite trhy v Champagne)”.¹⁴ V ďalšej dejepisnej učebnici sa však dočítame, že naopak hospodársky nadprodukt a populačný rast boli príčinou – a obchod následkom: “Od 11. st. dobré úrody a demografický vzrast podporovali rozvoj obchodovania”.⁶⁹ Za inú príčinu sa pokladá rozsiahle klčovanie lesov, ktoré rozšírilo plochy poľnohospodárskej pôdy a tým aj hospodársku základňu. Prečo však k tomuto klčovaniu lesov dochádza až teraz? Veď “klčovanie lesov” by bolo mohlo spôsobiť rovnako dobre taký hospodársky a populačný rozvoj už aj o tri, štyri či päť storočí skôr, či nie? Začali ľudia klčovať lesy preto, že populácia rástla – alebo rástla preto, že sa zväčšila poľnohospodárska pôda a vznikli prebytky? A ak ešte v roku 1250 dokázala orná pôda v Európe dať dobrý základ prosperity 70-tim miliónom Európanov, prečo po roku 1400 nebola schopná uživiť ani 45 miliónov – prečo sa hovorí, že poľnohospodárska kríza bola “príčinou” toho alebo onoho?

Tu máme opäť pred sebou príklad, kedy dva alebo viac javov, ktoré stoja v histórii vedľa seba, a navzájom sa ovplyvňujú, či dokonca podporujú, nie sú príčinou jeden druhého, ale všetky dohromady následkom spoločnej príčiny, ktorá však vôbec nie je pozemsky-hmotná, ale treba ju hľadať vo sfére ducha. Keď sa historici pokúšajú hľadať túto príčinu v konfigurácii hmotných a hospodárskych okolností, v akýchkoľvek miestnych, vonkajších podmienkach, uniká im prvotný hýbatel' celého historického diania v začarovaných kruhoch donekonečna.

K príčine tejto prosperity sa priblížime, keď pátrame po žriedle tej nezvyčajnej svornosti, kultúrnej a duchovnej jednoty, túžby po poznaní, náboženského nadšenia a tvorivého zápalu, ktorý zavial ako svieži jarný vietor Európou na prelome tisícročí. K zdroju tejto všeobecnej obnovy a omladenia sme blízko, keď skúmame špecifický charakter a rytmy v akých pôsobí do duchovnej aury ľudstva tá “žiariaca bytosť, ktorá lieči”,³¹ onen archanjel, o ktorom je už v Zohare napísané, že je “poverený uzdravovaním zeme”.³¹ **Mimoriadny rozvoj Európy v 10.-13. storočí inšpiroval archanjel Rafael.**

Hypotéza, že hybnou silou vzostupu Európy bol miestny obchod, menovite trhy v Champagne, alebo nejaká iná lokálna príčina, sa bude asi ťažko obhajovať. Azda už len univerzálnym božstvom súčasnej vedy – paňou “Náhodou” – sa bude dať vysvetliť, ako je možné, že celkom taký istý priebeh ako v Európe, mala aj populačná

krivka v Číne a v Severnej Amerike: V rokoch 550 – 850 čínska populácia len mierne rástla, stagnovala, alebo aj klesala, kolísala medzi 52 – 62 miliónov. Od r. 850 do r. 1200 narástla z 58 miliónov na 115 miliónov – t.j. zdvojnásobila sa! A do r. 1350 opäť klesla len na 60 miliónov, t.j. na polovicu. 14 Nie nepodobne v Severnej Amerike sa po roku 700 začal výrazný populačný rast, vynárali sa nové, presahujúce kultúrne fenomény, ako napr. Mississipská kultúra na juhovýchode, no na vzostupe boli kultúry všade: v juhozápadnej púšti, stredoamerických planinách, severovýchodných lesoch. A po roku 1200 a 1300 nasledoval nielen úbytok populácie, ale hromadný kolaps, zánik a zmenšenie celkového počtu kultúr na území Severnej Ameriky vôbec.⁷⁰ Rafaelské obdobie prinieslo zriedkavý rozkvet súčasne v Európe, Ázii aj Amerike.

Rafael, pútnictvo a rozvoj obchodných ciest

Medzi najskloňovanejšie atribúty rafaelského obdobia patrí pútnictvo, rozvoj obchodu a komunikácií: “V 11. stor. sa začala rozširovať sieť komunikácií, ktorá sa stala základom európskej jednoty. K tomuto vývoju podstatne prispeli aj púte”.²

PÚTNICKE CESTY INŠPIROVAL ARCHANJEL RAFAEL.

Ako krajšie by sa ešte dalo vystihnúť pôsobenie Rafaela v sociálnom organizme Európy? Tak, ako **Rafael vytvára v ľudskom organizme nervovú sústavu, nervové dráhy**, ktoré sú vlastne komunikačnou sieťou ľudského tela a predpokladom jednoty, koordinácie celého organizmu – tak **pod Rafaelovým pôsobením sa vrýva do tela Európy sieť cestných komunikácií**. Dovtedy totiž Európu pokrývali nepreniknuteľné, takmer súvislé lesy.

Ako to začalo? V roku 817 sa ujal žezla ducha času Rafael, nebeský pútnik, patrón pútnikov, ten, čo sprevádzal už Tobiáša na jeho púti z Médie do Ninive. A “medzi rokmi 812 a 830, teda asi okolo roku 820 – preletela jedna správa, dnes už nám ťažko predstaviteľným spôsobom, ako oheň celou Európou: Na jednom vzdialenom mieste v Španielsku sa našli ostatky apoštola Jakuba. Len o niekoľko málo rokov neskôr prichádzajú už prví pútnici z normandskej oblasti, z Francúzska, od Čierneho mora, z Ázie a dokonca – ako podávajú správu slovanskí kronikári – z Núbie; odvsadiali začali prúdiť ľudia k tomuto miestu – do Compostely... na hrob sv. Jakuba vo vzdialenej Compostele, na čo vtedy – pešo – potrebovali asi jeden a pol roka. Ešte jedno, či dve storočia neskôr nachádzame opäť a opäť pútnikov, ktorí vyrazili – dajme tomu z Norimbergu – a Compostelu nenašli; ocitli sa v severnej Itálii alebo v Bretónsku, obrátili sa nazad a vyrazili opäť iným smerom. Z týchto opisov vidno, že tu išlo ešte o duševne-nadzmyslové vedenie: kto nemal to pravé srdce, ten sa do cieľa nedostal. Prirodzene sa vynára otázka: Ako je možné, že taký oheň prenikol celú Európou? Prečo toľko vzrušenia kvôli Jakubovi, ktorý bol predsa len jedným z dvanástich? ... Hviezda vyšla nad poľom – tak sa rozprávalo – a tam našli hrob apoštola Jakuba. Od tejto hviezdy nad poľom sa odvodzuje meno: Compostela”.⁷¹

Áno, vieme, aká hviezda vyšla v roku 820 a zašla po roku 1200: nádherná Zornička archanjela Rafaela! Lebo po roku 1200 “začína prvý úpadok pútí. Od r. 1200 do r. 1400 sa začalo celé pútnictvo stávať meštiackou záležitosťou; ľudia cestovali do Compostely kočmi, všade vznikli hostince, a všetko nadobudlo veľmi dekadentný charakter”.⁷¹ Aká nepredstaviteľná, mocná sila to primála ľudí vydať sa

na niekoľkoročnú posvätnú púť plnú útrap 35 a nástrah, pochopíme až z nasledujúcich slov: “Kto sa – napr. v Bazileji, Norimbergu alebo Francúzsku – vydal k tomuto hrobu apoštola, spísal svoj testament. Rozlúčil sa so všetkými ako pred svojou smrťou, a vedel, že sa možno nevráti. Cirkevné knihy, tisícky cirkevných kníh v Nemecku, sú plné takýchto záznamov: »... vydal sa do Santiaga, zostal na ceste sv. Jakuba «”.⁷¹ Čoraz viac pútnikov putuje aj po ďalších pútnych cestách do Ríma a do Svätej zeme. Islamský svet putuje do Mekky. A v rovnakom čase Tiahuanaco “ktorého vplyv po r. 800 zasiahol takmer celé Peru... sa stalo centrom náboženských púťí pre celú oblasť Ánd”.⁶⁶, 1

Rafael a rozvoj obchodu

“Od 11. do 13. storočia prežívala Európa, pretkaná obchodnými zväzkami, nebývalý rozmach miest a internacionalizáciu obchodných sietí”. 170 V druhej polovici rafaelského obdobia “už nie púte, ale obchodné záujmy si vyžadovali rozvoj dopravných tepien... Šesť veľkých trhov, ktoré sa každoročne stretávali v grófstve Champagne... sa stalo počas 12. stor. obľúbeným miestom stretnutí kupcov... Za mocnými hradbami miest sa usadili bankári a zmenáreni...”. 2 Stály obchod peňazí sa v tom čase stal bežným javom. Merkurický duch tej doby bol taký markantný, že historici sú toho názoru, že “v 10. stor. pripomínal obchod medzi európskymi územiami a Orientom dnešné styky medzi vyspelými a rozvojovými krajinami”.²

10., 11. a 12-temu storočiu vďaka za svoj vývoj mestské štáty-prístavy, ktoré sa stali strategickými obchodnými centrami v Taliansku (Benátky, Janov, Pisa), “ktoré zohrávali od 10. stor. podstatnú úlohu v obchodných vzťahoch medzi Európou, Byzanciou a islamskými krajinami”.² Tieto talianske mestá sa stali duchovnými otcami väčšiny stredovekých finančných metód. Zaviedli zmenky a podvojnú účtovníctvo. Lombardské a toskánske obchodnícke rodiny (Bardioviovia, Peruzzioviovia, Medicioviovia) sa stali bankármi celej Európy. Boli Merkúrom Európy. Na severe vo Flámsku to boli Brugge, Gent a pri Baltickom mori Kolín, Brémy, Hamburg, Lübeck, Gdansk, Riga, ktoré sa v roku 1161 združili do slávneho spolku obchodných miest – hanzy.

Slobodné mestské štáty-prístavy, zaoberajúce sa remeslami a obchodom, spojené námornými cestami – či sa tu doslova nevrátil duch starej Fénicie? V 12. storočí stanulo dôležité mesto Benátky na čele európskeho obchodu. Samy založené na morskej lagúne boli Benátky námornou ríšou, ktorá mala obchodné štvrte po pobreží Byzancie, Egypta, Arménie... “Jej úctyhodné loďstvo sa mohlo pochváliť niektorými vynikajúcimi novinkami, napr. buzolou, astrolábum či zdokonaleným kormidlom... Benátske dážďáky niesli podľa povesti od 12. storočia titul »pánov mora «”. Európa využívala Benátčanov ako námorných prepravcov a Benátčania “poskytovali bankové služby veľkej časti Európy”.¹⁷⁰ Áno. **V benátskej námornej ríši sa v 12. storočí znovuzrodili staré fénické prístavné mestá.**

Rafaelské obdobie v Afrike a v Ázii

Mýlil by sa, kto by sa domnieval, že rozkvet obchodu v rafaelskom období bol len nejakou lokálnou záležitosťou, obmedzenou na územie Európy. Nemenším tempom ako v Európe akceleroval obchod na ďalších kontinentoch. **Rafaelský čas bol obdobím prudkého rozmachu obchodu v Európe, Afrike aj Ázii.** Čitateľa už azda ani neprekvapí, keď podstatu rafaelského času nájdeme v atlasoch archeológie zhrnutú rovno v nadpise: “Obchod naprieč Saharou – 650 až 1200 n.l.”¹; a odstavce

začínajú vetami: "Od 8. stor., keď moslimskí obchodníci začali prenikať do subsaharských oblastí, sa zvyšovalo tempo vzájomnej komunikácie... V tomto období sa v Afrike vytvorila pevná štruktúra ekonomickej výmeny... začali sa rysovať hlavné obchodné cesty..." 1, 169 So svojím "lodstvom" (karavánami) a "námorníkmi" pripomínala Sahara skôr more z piesku, akúsi obdobu Stredomoria, píše Larousse: "Veľké karavány putovali púšťou od jedného »brehu« k druhému. Názov »Sahel« pochádza z arabského »sahil « alebo »sawahil« čiže »breh, pobrežie «". 169 "Za vlády Abbásovcov, ktorí r. 750 vystriedali Ummajovcov... diaľkový obchod mal zásadný význam. Obchodné kontakty sa rozvíjali s Vikingami a s národmi Číny, juhovýchodnej Ázie, Indie, východnej Afriky a subsaharskej západnej Afriky..." 1

"Pozdĺž pobrežia (východnej Afriky) a na ostrove Zanzibar prekvitali veľké medzinárodné prístavy... Arabskí kupci sa na pobreží začali usadzovať v 9. storočí. Najviac prosperujúcim raným obchodným mestom bola Manda... zrodili sa veľké ríše a hospodárstvo dosiahlo nebývalého rozmachu. Afrika vstúpila na niekoľko storočí do obdobia prosperity". 169, 1 "Nemenej dôležitou trasou a bodom stretávania obyvateľstva zo všetkých kútov sveta bol Indický oceán... V 11. a 12. storočí... na ostrovoch pozdĺž východných brehov Sumatry a severného pobrežia Jávy sa budovali prístavy. Ich rozvoj bol podmienený intenzívnym obchodom medzi Čínou a Indiou v oblasti Malajského prielivu." 169, 1

Odcitujeme ešte krátko charakteristiku rafaelského obdobia v Číne, kde sa kryje zhruba s koncom dynastie Tchang (-907) a dynastiou Sung 36 (960-1279), a je azda ešte reprezentatívnejšie ako vývoj v Európe: "Čínsky ekonomický rast pokračoval za dynastie Sung. Medzi rokmi 850 a 1200 sa populácia zdvojnásobila; obchod dosiahol nové úrovne a okolo hlavného mesta Sungov, Kai-fengu, vyrástla veľká koncentrácia priemyslu... Sungská Čína nesmierne prosperovala... Populácia pokračovala v rapidnom raste, nastal prudký rozmach obchodu a priemyslu... Bolo to tiež obdobie veľkých kultúrnych výdobytkov. Vo vizuálnom umení, literatúre, filozofii, vede a technológii, sa dosiahli nové výšky. Vzdelanie sa stalo všeobecne rozšíreným, podporované objavom tlače... Hoci obchodníci boli vylúčení z verejných úradov, mnohí sa stali neuveriteľne bohatí a zastávali dôležité miesto v spoločnosti, formujúc gildy a spolky, a vytvorili komplexnú komerčnú organizáciu s bankami, kreditnými systémami a papierovými peniazmi... Vynoril sa voľný trh... Až "v 13. storočí, po období prudkých zmien a rastu, sa tempo rozvoja výrazne spomalilo". 14 "Obrovský nárast peňažnej zásoby v období medzi dynastiami Tchang a Sung bol príznakom ekonomickej revolúcie... Zúfalý hlad po väčšom množstve obeživa sa v 10. storočí prejavuje v rade zábavných, často i smutných epizód. V niektorých dobách bolo zakázané používať meď na výrobu kotlov na varenie, inde snahy o získanie hotovosti vyústili do tavenia budhistických sôch. Na severovýchode bol nedostatok kovu taký, že po určitý čas sa používali dokonca hlinené peniaze. V čase najvyššej produkcie za dynastie severných Sung presiahla ročná výroba medi 20-krát tchangské maximum. Avšak rast peňažnej zásoby bol ešte väčší než tento pomer. Nebývalo sa rozšíriť používanie najrôznejších poukážok, vrúboviek a primitívnych foriem peňazí s nominálnou hodnotou. V r. 1024 boli v Sichane natlačené prvé papierové peniaze na svete". 72

Rafael a rozvoj vzdelanosti

Rafaelské sily vytvárajú v ľudskom organizme predovšetkým tri systémy: prostredníctvom znamenia Blížencov centrálnu nervovú sústavu a pľúca; a vegetatívny nervový systém a tráviacu sústavu prostredníctvom znamenia Panny.

To, čo sa deje u človeka v črevách, to je výmena tovaru, obchod medzi telom a vonkajším prostredím. A to, čo sa odohráva spolu s dýchacím procesom, to je nielen výmena plynov, ale aj výmena myšlienok, informácie. V našom dýchaní žije tá duševná sila komunikatívnosti, bystrosti, túžby po vzdelaní a informovanosti, ktorá žije v znamení Blížencov.

A tak je rozvoj vzdelanosti popri obchode druhou hlavnou charakteristikou rafaelského obdobia: "Kresťanské púte sa stávali prostriedkom nadväzovania kontaktu medzi vzdialenými oblasťami a podporovali šírenie stavebných štýlov a myšlienok".¹ "Je to doba, kedy po prvýkrát vzniká rozsiahle písomníctvo i v národných jazykoch a kedy obrovský počet putujúcich klerikov, študentov, hercov, obchodníkov a i. rýchlo šíri myšlienkové podnety i celé myšlienkové koncepcie".²⁰² "V stredovekých mestách sa v tomto období objavil základný prvok na zjednotenie európskej kultúry: univerzita... V rokoch 650-1200 nastal rozkvet centier vzdelanosti a po celej Európe sa zakladali univerzity. Túto skutočnosť pravdepodobne čiastočne ovplyvnili Arabi, ktorých univerzity boli najstaršími zariadeniami svojho druhu na svete".^{2, 1}

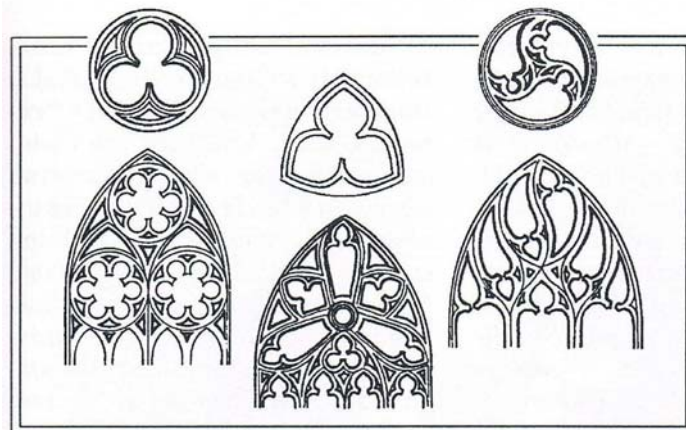
Univerzita – vzdelávacia inštitúcia par excellence – je plodom rafaelského obdobia! Podľa vzoru arabských univerzít ako Al Azhar (972) a iných (Bagdad, Damask, Káhira) začala vlna zakladania univerzít v Európe: Salerno (1050), Bologna (1150), Paríž, Oxford (1190), Vicenza (1205), Valencia (1209), Arezzo (1215), Padova (1225), Toulouse, Cambridge (1229), Salamanca (1230), Siena (1246), Sevilla (1254), Lisabon (1290)... Už predtým by sme však mohli menovať napríklad chýrnu Schola palatina na dvore Karola Lysého (9. st.) alebo žiarivé ohnisko stredovekej vzdelanosti – Chartres, ktoré začalo vynikať okolo roku 1000. 74, 75

Rafael a sakrálna architektúra

Len čo sa ruka toho archanjela, ktorý kedysi pomáhal Šalamúnovi stavať Veľký chrám, dotkla zeme, zo zeme vytryskla záplava svätýň a kostolov, od zeme k nebu sa zdvihli katedrály, najkrajšie architektonické skvosty v dejinách vôbec. Raoul le Glabre, mních z Cluny, napísal: "Zdá sa, že svet zavrhol svoju biedu, aby sa odel do sviežej nádhery bielych svätýň".⁶⁹ "Za jediné storočie (11. st.) sa vo Francúzsku postavilo viac ako 1500 kostolov – celú Európu zachvátila stavebná horúčka – morbis aedificandi... Znovu ožilo umenie kamenárov... oživilo tam zvláštny svet. Mystická vrúcnosť sa v ňom spája s hlbokým oduševnením." ⁶⁹

Obrovské množstvo duchovnej sily vložené do snahy vtesať k nebu vzlietajúce myšlienky do kameňa vyvrcholilo vznikom celkom nového, preduchovneného, vznešeného, nádherného stavebného slohu – gotickej architektúry: "R. 1144 skončili práce na stavbe kostola v Saint-Denis, ktorý projektoval a od r. 1124 riadil sám 37 Suger. Tento kostol sa pokladá za prvú stavbu gotickej architektúry".² "Gotická architektúra, ktorá sa zrodila v Ile-de-France, si získala celú Európu... Kresťanský západ sa obrodil hlbokým hnutím duchovnej a intelektuálnej obnovy... Mystický zápal je silnejší než kedykoľvek predtým, vo svetle získaných vedomostí sa odteraz pokúša o spojenie ducha a rozumu. Gotická katedrála, pozemská predstava nebeského obydľia, je odrazom tohto vývoja: jej klenby šľahajú k nebu vo vertikálnom rozmachu, ktorý nič nezastaví... Vo všetkých mestách a biskupstvách sa organizovali zbierky na stavbu najväčšej a najkrajšej katedrály... Významné dary dávali cechy... Ani bohatí mešťania a obchodníci sa pri tejto príležitosti nechceli dať zahanbiť šľachticom... Výstavba dosiahla na konci 12. storočia takú intenzitu, že akonáhle sa z nedostatku peňazí zavrelo jedno stavenisko, ihneď sa inde otvorilo druhé". ^{69, 170}

Mestá sa predbiehali, kto postaví vyššiu loďovú vežu. Loď Notre-Dame je vysoká 34 metrov, v Chartres 35, v Remeši 38 v Amiense 43. V Beauvais, odjakživa žiarliacom na Amiens, sa rozhodli prekonať ich rekord o 6 metrov. Žiaľ, klenba sa zrútila. Mešťania, hoci plytvali peniazmi neradi, ešte raz vyprázdniť svoje mešce. Loď sa znovu zrútila. V Beauvais však boli neústupní a rekord prekonal... Stavebný zápal, záchvat tvorivosti, však vrcholil v čase gotickej revolúcie zároveň na druhom konci sveta – v juhovýchodnej Ázii – a nie menší ako v Európe! Nevýslovná túžba vkresať duchovnú krásu do pozemského kameňa sa zmocnila obyvateľov khmérskeho kráľovstva, na území dnešnej Kambodže, na Jáve, na Sumatre: “9. – 14. stor. n. l. je pre juhovýchodnú Áziu charakteristické vznikom mocných kráľovstiev a rozkvetom monumentálnej architektúry. V celej tejto oblasti, od Borobuduru a Prambananu na Jáve po Sukchotchaj v Thajsku, sa nachádzajú veľké chrámové komplexy... V 11. a 12. storočí tu (v Angkore) boli postavené na ploche asi 60 km² tisíce budhistických chrámov. V Borobudure, mohutnom budhistickom chráme z 9. stor., ktorý je terasovito upravený a korunovaný stúpami, bolo umiestnených 2500 m² kamenných basreliéfov”.¹ “Storočie, ktoré nasledovalo po nastúpení Súrjavarmana II. a po ňom Džajavarmana VII. (12. st.), patrí v dejinách Kambodže k najvýznamnejším. Architektonické diela... priam ohromujú svojím množstvom... Je až neuveriteľné, aké množstvo chrámov i svetských stavieb vydupala zo zeme vôľa panovníka, štátna moc a sila náboženských predstáv ...V rozmedzí vlády jediného panovníka, ktorý sa ujal vlády ako 50 ročný a zomrel ako starac bežmála 90 ročný, bola stavebná horúčka vystupňovaná až k samým medziam ľudských možností. Desaťtisíce roľníkov opravovali a budovali hrádze, zavodňovacie zariadenia, orali, siali ...desaťtisíce dedičanov, nevoľníkov a otrokov stavali kamenné cesty, mosty, paláce, útulky pre pocestných, nemocnice a kláštory... pozoruhodná je stavba nemocníc... A práve preto... je táto epocha angkorských dejín taká vábivá, aj keď ju asi sotva kedy spoznáme v celej jej bohatosti ...”.⁷⁷

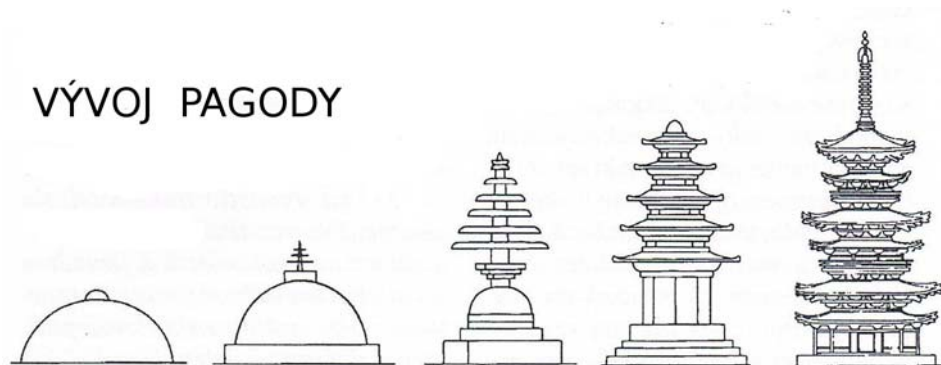
Z GOTICKÉHO SLOHU SA V 14. STOROČÍ VYVINULA PLAMIENKOVÁ GOTIKA.

V rafaelskom období v 11. a 12. storočí vzplanulo v Európe aj Ázii obrovské nadšenie pre budovanie sakrálnych stavieb. Chrámový komplex v Angkore sa staval v rovnakom čase ako Notre-Dame v Paríži (12. st.). “Je to najväčšia sakrálna pamiatka v Ázii a jedna z najpozoruhodnejších na svete”.⁷⁸ V tom istom čase v Polynézii, obyvateľov Veľkonočného ostrova “zachvátila bezprecedentná túžba tesáť a vztyčovať kamenné sochy”.¹ A stále v tom istom rafaelskom období v Japonsku, v

období Heian (9.-12. st.), budhistická sekta Tendai "šírila názor, že sa budhistický kánon vyvíja v troch etapách, z ktorých poslednou je mappó. V každej z týchto etáp musí ľudstvo vykonať určité činnosti. Tesne pred vstupom do etapy mappó, ktorý bol určený na r. 1052, sa kládol veľký dôraz na výstavbu chrámov, čím sa vysvetľuje ich veľký počet, ktorý v tom období vznikol".169

Rafaelská signatúra v stavebných slohoch gotiky a klasickom slohu Indie a Indonézie

Podobnosť medzi sakrálnymi stavbami v Európe a v Ázii v 9. – 13. storočí však ide ešte oveľa ďalej, než len po časovú koincidenciu. Imaginatívne vcítenie sa do architektúry Európy, Indie, Indonézie a Číny tej doby totiž prezradzuje rovnakú duchovnú substanciu, aká prúdila dušami vtedajších staviteľov. Analogická metamorfóza, aká sa udiala v kresťanskom svete pri prechode od románskeho ku gotickému slohu, sa odohrala s malým predstihom aj v Indii.

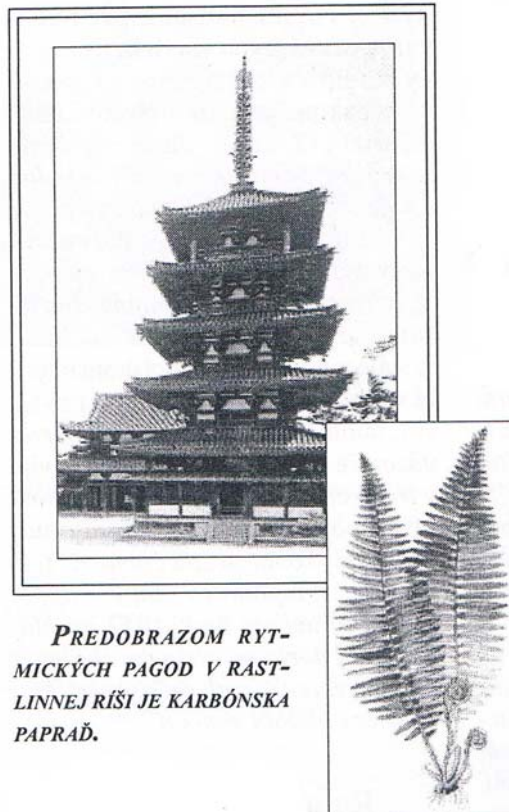
Románska architektúra sa vyznačovala jednoduchou strohosťou, mala v sebe čosi zemské a ťažké: zavalité valcovité stĺpy, ťažkopádne guľaté klenby. Románsky kostol bol strohý a tmavý. Gotická konštrukcia je ľahšia; klenbovie vzlieta k nebu na odľahčených, zoštíhlených nosníkoch; veže a lomené oblúky sa vznášajú vysoko k nebu. Hrubé románske múry, steny sa stenčili. Klenby a fiály "vzdorujú" zemskej príťažlivosti. Gotický priestor je celý prevzdušnený, plný svetla.

S prechodom od románskeho ku **gotickému slohu pribúda najmä jeden prvok, v ktorom azda najzreteľnejšie poznať signatúru, podpis archanjela Rafaela: je to pohyb, rytmus;** "pravidelné opakovanie prvkov, vytvárajúcich dynamiku".78 "Klenba bola známa už veľmi dlho. Veľkou novinkou však bolo, že odteraz sa opakovane používala pre jednotlivé časti stavby – chrámovú loď, bočné lode, transept.... Tieto rady sú rytmizované kupolami a klenbovými poliami..."69

Románska architektúra je statická. Gotika obsahuje pohyb. Množstvo rovnobežných zárezov na rímsach a stĺpoch vedie oko k horizontálnemu alebo vertikálnemu pohybu; klenby sa prelievajú, vtekajú jedna do druhej ako vlny. Rebrové klenby a oporné oblúky okolo katedrály vytvárajú pravidelné, rytmické členenie a opakovanie prvkov; z ktorých sa niektoré zmenšujú, gradujú v akomsi decrescende, vytvárajú niečo ako hudobnú stupnicu. Rady väčších a menších a ešte menších vežičiek do stratená opakujú motív hlavnej veže. No práve také prvky, ako románske kaplnky, majú a aj takým dojmom pôsobia ešte napríklad známe jaskynné chrámy v indickej Adžante zo 6. storočia. V 9. - 10. storočí sa však v Indii začína vyvíjať tzv. klasický architektonický sloh, ktorý vrcholí v 11. storočí stavbou Kandaríjamahádéovho chrámu v Kadžuráhu, v centrálnej Indii: "V Kadžuráhu... sa

nachádzajú najpôsobivejšie chrámy stredovekej Indie. Hovorí sa im chrámy-katedrály... Khandaríja je vrcholom architektonického umenia".78

Keď sa teraz dívame, akým spôsobom sa umenovedci vyjadrujú o tomto klasickom slohu Indie, o tomto chráme v Kadžuráhu alebo v Angkore – ako hovoria o "dekoratívni až maniérizme", o "vežiach podobných plameňom", "rytmizácii prvkov", "odľahčení arkiermi" – vidíme, že sa tu – síce v inom prostredí, nadväzujú na iný základ, ale predsa – **v indickom klasickom slohu prejavuje rovnaká tendencia k odľahčeniu, dekoratívni, rytmizácii, k onomu vzdušnému a ohnivému prvku, ako v gotike:**

PREDOBRÁZOM RYTMICKÝCH PAGOD V RASTLINNEJ RÍŠI JE KARBÓNSKA PAPAĎ.

"Horizontálne členenie stien, pevne zakotvených v hmote terás, prelamované zábradlie, rytmické členenie pilierov, postupné zvyšovanie vežičiek smerom k hlavnej veži s cellou, do ktorej môže vstúpiť len najvyšší kňaz, vrstvenie vežičiek podobných plameňom šľahajúcim okolo hlavnej veže, to všetko je naozaj výnimočné... Prekvapuje dômyselnosť architekta, najmä v usporiadaní vysokých siení s arkiermi, ktoré odľahčujú hlavnú vežu. Chrám sa vyznačuje obratne včlenenými dekoráciami... na rohoch a výklenkoch stavby miniatúrne vežičky napodobňujúce vežu nad svätyňou".78 Podobnú tendenciu môžeme pozorovať aj pri prechode od hrubých ummajovských mešít k takým gracióznym stavbám ako maurská Alhambra; alebo v Číne dynastie Sungov (960 - 1279): "Od prvých jednoduchých a robustných stavieb sa architektúra dynastie Sung vyvíjala smerom k čoraz štíhlejšim a elegantnejším konštrukciám a k jemnému a malebnému dekoratívne repertoáru. Maximálne zoštíhlenie podpier a zložitost' systému konzol..."78

Stavebné slohy v Európe, Indii, Indonézii a Číne prešli v 10.-12. storočí rovnakou premenou – "rafaelizáciou". V rafaelských obdobiach na Ďalekom Východe sa stavali stupňovité pagody so siedmimi až trinástimi postupne sa

zmenšujúcimi strechami nad sebou, ktoré vytvárajú "rytmicky zaujímavú zmenu vzhľadu budovy".⁷⁹ "Elegantný rad stále menších striech a balkónov ustupujúcich smerom k oblohe sa vyvinul pravdepodobne z 13-tich diskov či »dáždnikov«, ktoré mali indické stúpy okolo 11. storočia".¹⁸⁹

Dve najkrajšie takéto stupňovité pagody Japonska – Hórjudži a Jakušidži – sa nám zachovali práve z rafaelského obdobia v 7. storočí. Hoci nedá sa povedať, že by rytmická pagoda bola v tomto rafaelskom období práve vznikla. Stupňovitá pagoda je plodom postupného a veľmi pozvoľného vývoja budhistickej stúpy. Stúpa mala pôvodne čistý geometrický tvar pologule. Na temene kopuly boli »dáždniky«, ktoré symbolizovali úrovne vesmíru. Táto drobná dekorácia sa v priebehu storočí stále zväčšovala, až sa stala hlavným prvkom stavby. Stúpa sa znenáhla premenila na pagodu. Tak sa na Ďalekom východe odohrala, celkom iným spôsobom, rovnaká metamorfóza, ako na Západe pri prechode od románskej architektúry ku gotickej: **vytvárajúca idea sakrálnej architektúry prešla od guľatosti, kruhovosti k rytmizovanej štihlosti. Orifielská architektúra sa premenila na rafaelskú.**

Aj na Západe sa rafaelský vplyv prejavil už pred gotikou: Vynález "rebra" spadá už do 11. storočia a na románskej architektúre tých čias možno pozorovať, ako sú stĺpy, klenby a kupoly, radiálne vence kaplniek a veží postupne vťahované do rytmu. Napriek tomu, že tieto stavby sa ešte schematicky zaraďujú ako "románske"; tvoria akýsi vývojový predstupeň, v ktorom sa spájajú orifielské guľaté klenby s rafaelskou rytmizáciou.

Metamorfóza architektonických slohov je práve taká postupná a nebadaná ako metamorfóza v ríši rastlín. Gotika je len okamih v čase, výraz čistých merkurických síl, ktoré pôsobili v posledných dvoch tretinách 12. storočia. Zatiaľčo románska architektúra je výrazom konfigurácie duchov času pôsobiacich okolo roku 1000 – je zliatinou Saturna a Merkúra.

V nasledujúcom, 13. storočí Ve- nuša obsypala gotické kostoly pestrými, živými farbami sklenených vitráží. A o ďalších sto rokov, v druhej polovici 14. storočia prichádza okamih, kedy začínajú pôsobiť čisté, ohnivé sily Marsu. Gotika sa mení na tzv. plamienkovú gotiku: "Koncom 14. storočia prešla výzdoba zásadnými zmenami... na klenbách sa zložito prepletalo kamenné rebrovanie, priečlie sa vzdúvalo krivkami... ktoré sa vzpínali nahor k nebesám ako plameň. Toto umenie neskorej (flamboyantnej alebo plamienkovej) gotiky sa rozšírilo v 15. storočí...".¹⁷⁰

Plamienková gotika vzniká v 14. storočí pod vplyvom ducha Marsu.

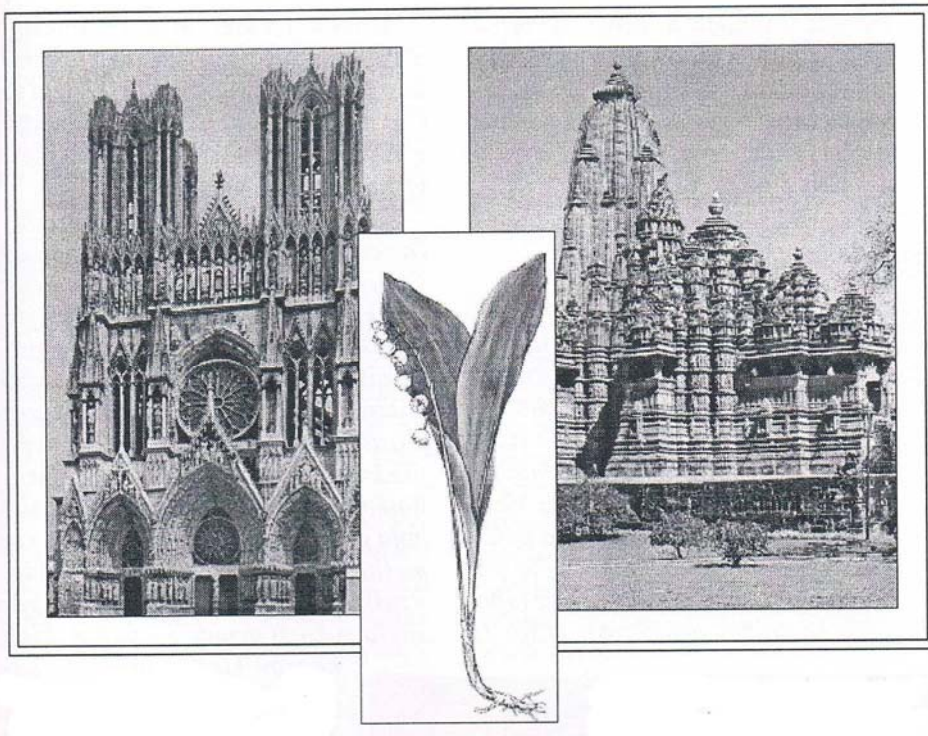
Nový duch času ani tu nezačína budovať z ničoho, ale ujíma sa toho, čo je; a postupne, plynule to pretvára až k výrazu celkom inej podstaty. Vzdušný element ranej gotiky sa mení v neskorej gotike na ohnivý.

Rafaelský stavebný sloh v rastlinnej ríši

Zážitok skutočného úžasu a obdivu na hranici tajomstva však ešte len príde, a to vo chvíli, keď porovnáme architektonické slohy rafaelského obdobia so stavbou rastlinnej ríše v prírode: Ak necháme na náš morálny a estetický zmysel pôsobiť ono rytmické decrescendo vežičiek gotickej alebo klasickej indickej katedrály, vidíme, že vytvára rovnaký morálny dojem, rovnakú estetickú kvalitu ako decrescendo rytmicky za sebou nasledujúcich a stále sa zmenšujúcich zvončekov konvalinky. A naporúdzi je hneď aj dôkaz, že tu nejde len o nejakú čisto náhodnú podobnosť: ved' konvalinke sa už odjakživa v mágii pripisovala merkurická signatúra! ⁸²

Bolo to pred 360-timi miliónmi rokov, v geologickom období nazývanom karbón, kedy sa po prvýkrát sklonila k Zemi Nebeská Panna. Táto nesmierne

vznešená bytosť je vládkyňou šiesteho znamenia zverokruhu. **Ona svojím neviditeľným dotykom vytvorila v rastlinnej ríši nový, dýchací orgán – list; a v zvieracej ríši hrudník a pľúca.**

GOTICKÝ ARCHITEKTONICKÝ SLOH SA V RASTLINNEJ RÍŠI NACHÁDZA V KONVALINKE. KLASICKÝ INDICKÝ SLOH INŠPIROVALI ROVNAKÉ BYTOSTI AKO GOTIKU

Prvá rastlina, v ktorej sa zrodil list, je papraď. Obrovské vejáre papradí boli typickou flórou karbónu. Papraď má vlastne celá tvar listu, je sama osebe listom a každá jej podčasť a podčasť podčasti opakuje ten istý tvar listu. Papraď je čistý vtelený rytmus: opakuje samú seba v stále sa zmenšujúcom decrescende v dokonale rytmickej poriadku. V papradi máme prapôvodný impulz Panny v jeho najčistejšej, ešte nepremenenej podobe.

Vo zvieracej ríši nachádzame takú dokonale rytmickej stavbu len na jednom mieste: v hrudnom koši, v jeho smerom nahor sa zmenšujúcich rebrách. Karbónska papraď sa podobá na hrudný kôš. A hrudný kôš skutočne vzniká v karbóne, spolu s papraďou. Dovtedy rastliny nemali listy. A zvieratá nemali hrudník; iba chrbticu bez rebier. Nebeská Panna vytiahla postupne zo stavcov rebrá až kým sa vpredu nespojili a vytvarovala hrudný kôš.

Ten **pravidelný, rytmickej pohyb, onen rytmus, ktorého je gotická katedrála plná, nie je žiaden iný ako ten, čo žije v človeku v jeho strednom článku – v jeho rytmickej sústave – v pravidelnom vdychu a výdychu našich pľúc, v tlkote nášho srdca. A ono “rebrové klenbovie” a oporné oblúky dokola gotickej katedrály nie sú vo svojej podstate ničím iným, ako výrazom tých istých síl, ktoré vystavali v ľudskom organizme hrudný kôš. A ten “prevzdušnený” priestor vnútri katedrály, uprostred ktorého stojí “Kristov oltár”, je vlastne vnútro hrudníka a v ňom ľudské srdce!**

Ako inak – oveľa obsažnejšie – teraz znie výrok Rudolfa Steinera, že “projekciou vlastných zákonitostí ľudského tela von do priestoru vzniká stavebné umenie, architektúra”.⁸⁰ A tiež jeho myšlienka, že rytmický systém je jediný liečivý systém; že obehový a rytmický systém je “tým lekárom” v ľudskom organizme: “Cirkulačné deje obsahujú nepretržitý liečivý proces... v tomto usmerňovaní obehového systému dýchacím systémom vidíte prapôvodný liečivý proces”.⁸⁵

Máme teda: gotickú katedrálu, ktorá je premietnutím síl ľudského obehového a rytmického systému; “gotický” sloh v prírode, napríklad v konvalinke, papradi, srdcovníku alebo v yzope; a nakoniec fakt, že rastliny s touto stavbou pôsobia liečivo na rytmický systém – srdce a pľúca – a ďalšie merkurické orgány. ⁸¹ Tým sa kruh uzatvára.

Spomedzi stromov, tradičným reprezentantom merkurického stromu je brest (čes. jilm). V brestovom strome – to veru nie je ako v dube, alebo v nejakom inom strome. Krása brestového stromu je v tom, že v breste je poriadok, pravidelnosť, rytmus; brest je architektonicky stavaný. Len sa musíme dívať očisteným okom duše – zušľachteným zmyslom pre krásno – a duch brestu rýdzo vnímajúcej duši v tichosti vydá, nepočuteľne vysloví svoje tajomstvo. To nie je žiaden náš subjektívny pocit alebo dojem – to je skutočné imaginatívne poznanie! Že tomu tak je, si ľahko preveríme porovnaním nezávislých pozorovaní dvoch botanikov, holandského botanika Fritsa Juliusa a talianskeho dendrológa Michaela Vescoli. Keď počúvame, čo hovoria o breste, chvíľami strácame istotu, či hovoria o brestovom strome alebo o gotickej katedrále:

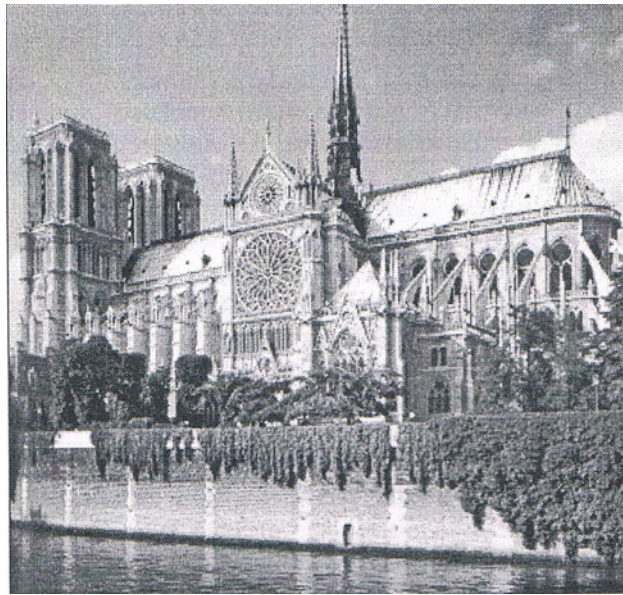
Michael Vescoli: “Bresty sú nápadné krásnou architektonickou stavbou vetvovia. Ich vetvy sú pravidelne rozostavané a rastú do rovnakej sily, krásnym oblúkom sa zdvíhajú nahor a potom skláňajú špičky viac či menej smerom nadol, ako vodotrysk so štvormi lúčmi”.⁸³ Frits Julius: “A znova a znova je tu poznať ten sklon k tancu a rytmu... To najvlastnejšie u brestu je pohyb, nádherný rytmický pohyb, ktorý sa stáva gestom”. ⁸⁴

Jednou vetvou: **Brestový strom, konvalinka a gotická katedrála sú vystavané v jednom a tom istom architektonickom slohu. A gotický stavebný sloh by sme mohli rovnako dobre nazvať aj konvalinkovým.** Ten, kto dal brestu jeho architektonickú stavbu, kto vtajil ten zázračný rytmus do zvončekov konvalinky, kto viedol ruky a srdcia stavebníkov katedrál – to je archanjel Rafael! Nitky toho všetkého sa zbíhajú za hranicami hmotného sveta, v rukách jednej vznešenej archanjelskej bytosti. Tu kdesi je počiatok ozajstnej úcty a obnovy náboženstva; tu sme sa dotkli cípu šatu jednej bytosti, ktorá prestupuje a nesie naše bytie s každým dychom a tepom nášho srdca. Tu hľadáme do onoho ticha za prahom viditeľných vecí, odkiaľ k nám zaznievajú tvorivé činy kozmických bytostí v tónoch a Slove, a vieme: oná “jednotná teória poľa”, “zjednocujúca teória všetkého”, o ktorej snívajú kvantoví fyzici, zostane pre nich navždy snom, kým sa nenaučia dívať aj “okom srdca”.

Madona z Chartres

“Gotické umenie nás stavia pred hádanku, ktorá doposiaľ nikdy nebola vyriešená. Pôvod románskeho slohu je celkom dobre známy: jeho stopu možno sledovať od stavby k stavbe, od jedného obdobia k druhému. Gotika však doposiaľ vždy unikala pokusom o presné stanovenie svojho pôvodu... Objavila sa náhle a bez tápavých počiatkov okolo roku 1130. Za pár rokov bola na vrchole, akoby prišla už vopred hotová a úplná, bez pokusov a omylov...”, píše Louis Charpentier v knihe »Mystérium katedrály v Chartres«. ²⁵¹ “Stavia sa s veľkým nadšením. Za vzor sú

považované dve katedrály: Chartres, akési laboratórium klasickej gotiky, a v o niečo menšej miere Bourges”.243

GOTICKÁ KATEDRÁLA JE PROJEKCIOU ZÁKONITOSTÍ ĽUDSKÉHO HRUDNÉHO KOŠA SO SRDCOM VON DO PRIESTORU

Chartres teda bolo veľkým myšlienkovým laboratóriom, ohniskom inšpirácie, v ktorom sa tvoril gotický sloh, a odkiaľ ho potom preberala celá Európa. Chartreská katedrála je jedna z najkrajších a najtajupľnejších stavieb, do ktorej stien sú zakliate zákonitosti hudby, kozmu a duchovného človeka. Rozkvet katedrál bol zámerný a vyžadoval veľké poznanie. Odkiaľ toto poznanie prichádzalo? – pýta sa Charpentier. A prečo taký nádherný a veľkolepý kostol v nepatrnom mestečku, akým je Chartres? “Už od najstarších čias bolo podľa našich archeologických poznatkov Chartres zasvätené ideálu »večne ženského«”.75 Chartres bolo pútnym miestom, kam sa prichádzali pokloniť Matke Božej Podzemnej alebo Čiernej Panne. “To bola prastará plastika z dutého hruškového kmeňa predstavujúca svätú Panu s Jezuliatkom v lone. Vekom sčernela, lebo bola veľmi stará; taká stará, že je nemysliteľné, aby ju vytvorili kresťania. Vznikla ešte pred narodením Spasiteľa rukami druidov – pohanských kňazov, ktorým prorocký anjel zvestoval, že z Panny sa zrodí Boh, a oni budúcu kráľovnú spodobnili s veľkou úctou, a na podstavec potom napísali krásnymi latinskými písmenami slová: Virgini pariturae: Panna, ktorá porodí. Keď dorazili do Chartres prví kresťania, našli sochu a boli ňou okúzlení; zbožne potom uctievali prorockú Panu”.251 “Namiesto drevenej sochy s korunou na hlave vzniklo na konci 12. storočia prvé zobrazenie Matky Božej s dieťaťom, ktorá sa stala najslávnejšou v celom Francúzsku (parížska madona na známom Notre Dame – Chráme Matky Božej – je jej napodobenina)”. 75 My vieme, odkiaľ sa vzalo to poznanie, potrebné k stavbe katedrál. A prečo vychádza z Chartres a v 12. storočí: **Gotika je inšpiráciou Nebeskej Panny!**

“Gotika sa objavila po prvej krížovej výprave, špeciálne po návrate deviatich prvých rytierov Templu”, píše ďalej Charpentier.251 Dvanásť rokov po príchode prvých templárov, zakladateľov rádu “založeného k ucteniu presvätej a velebnej Panny” sa začalo paralelne s prvými gotickými stavbami.

V roku 1118 "vyslal sv. Bernard z Clairvaux niektoré osobnosti do krížovými rytiermi ovládnutého Jeruzalema, aby preskúmali miery Šalamúnovho chrámu. Výsledky tohto vý- 41 skumu tvorili dôležitý pilier pre čoskoro potom vzniknuvší gotický stavebný impulz. Okrem toho dal sv. Bernard templárom, vlastným stavebníkom a financovateľom gotických katedrál, rádové pravidlá potvrdené roku 1128 pápežom... Ako plod týchto impulzov vznikli okrem iného početné katedrály ku cti Našej Milej Panej ("Notre Dame"), z ktorých najdôležitejšie – ak sledujeme ďalej Charpentiera – sú na území Francúzska zoskupené tak, že spolu odzrkadľujú polohu tých hviezd na oblohe, ktoré tvoria súhvezdie Panny". 252

Michael Frensch pri skúmaní významu tohto storočia pre mariánsky kult neváhal označiť 12. storočie ako "storočie Panny". 252 Áno, v gotike nielen stavebný sloh, ale aj oblečenie, móda vyjadruje jednu a tú istú duševnú kvalitu: špicaté veže katedrál a oblúky – špicaté klobúky (heniny), dlhé padajúce látky a rukávy, ktoré opticky predlžujú postavu. **Gotická žena a gotická katedrála – to je ideál éterickej, subtílnej, cudnej krásy. Obe sa objavujú okolo roku 1150, keď vrcholí pôsobenie kozmického pravzoru Panny.** 65

Pred našimi očami sa odkrývajú tajomstvá, ku ktorým cirkev dávno stratila kľúč. Je ako strážkyňa pokladu, ktorý sa v postupnosti generácií pre ňu samú stal mŕtvu, ktorého významu nerozumie. Vždy prídu však aj takí, ktorí porozumejú. Ak budete raz v Jeruzaleme, navštívte chrám Zvestovania Panny Márie. Je to centrum mariánskeho kultu národov z celého sveta. Vo vnútri chrámu je mozaika Panny Márie. A pod ňou stojí: Ego sum lilium convallium. Ja som Konvalinka!

Štíhlosť. Cherubín Panny a Blížencov

Prostredníctvom Merkúra pôsobia do našej slnečnej sústavy dve bytosti zo sféry hviezd: cherubín Panny a Blížencov. Je známe, že ľuďom, ktorí sa narodili, keď tento segment hviezdnej klenby práve vychádzal, prepožičiavajú Blíženci "vysokú, štíhlu postavu, dlhé paže a ruky... podlhovastý obličaj, štíhle údy, dlhé ruky a prsty". 91

Gotické sochárstvo, v súlade s duchom celej architektúry, je charakteristické tým, že vytváralo mimoriadne do výšky pretiahnuté postavy: "Sochy súvisia s architektúrou a vyznačujú sa štíhlymi, predĺženými proporciami". 164 Náhoda? Či nesmerovali gotickí sochári k týmto neprimerane predĺženým proporciám celkom vedome, aby dodali svojim postavám na subtílnosti, preduchovnenosti, aby tým vyjadrili určitý duševný stav, ktorý sa hýbal v ich dušiach?

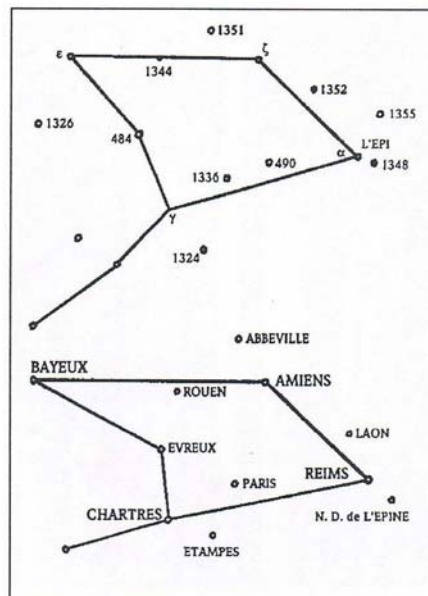
Takú istú prevýšenosť proporcií ako v gotike, zduchovnelé, štíhle, odhmotnené postavy svätcov nabádajúce k vzostupu, nachádzame na pravoslávnej, byzantskej ikone. **Predĺžené proporcie, inšpirované v západnej Európe gotickým duchom času, sú trvalou charakteristikou byzantských ikôn.**

V histórii možno nájsť ešte jeden okamih, kedy sa väčší aj menší duch času spojili tak, ako v gotike, do čistého rafaelského pôsobenia. V 14. storočí pred Kristom. Je to obdobie tzv. amarnského umenia, z čias vlády faraóna Achnatona (1353-1335). **Len v týchto dvoch okamihoch v histórii bol 354 aj 72-ročný duch času Merkúr – v Amarne a v čase vzniku gotiky.**

Umenie amarnského obdobia poznať na prvý pohľad podľa neprirodzene predĺžených tvárí. Egyptológovia to pochopili tak, že tu "úsilie o pravdivosť, ktoré paradoxne dospelo k čudným deformáciám, charakterizuje amarnský štýl". 78 Nová generácia umelcov vraj - v snahe zalíškať sa panovníkovi – s obľubou zveličovala zvláštnosti kráľovho tela. Niektorí umenovedci vidia v rôznych zvláštnostiach Achnatonových sôch človeka s hormonálnou poruchou. Nevylučujeme, že Achnaton

mal blíženeckú fyziognómiu. Toto vysvetlenie však samo osebe nestačí. Je také nedôsledné a samo sebe protirečiace, ako je to typické pre všetky materialistické myšlienkové koncepcie. Predĺženosť proporcií sa totiž týkala nielen kráľovej osoby, ale aj ďalších, a trvala ďalej aj za Achnatonovho následníka Tutanchamona, ktorý vládol až do konca tohto rafaelského obdobia, do roku 1323 pr. Kr.: “Sochy z obdobia tesne po Achnatonovej smrti boli ešte predchnuté prvkami amarnského umenia. Tutanchamonove sochy alebo sochy vesetských bohov si zachovali predĺžené tváre...”.⁷⁸ Nemohlo ísť teda ani o snaživosť pripodobňovať sa panovníkovej fyziognómii, pretože Achnaton bol v tom čase už zosadený a vyhlásený za zločinca.

Vedúcou kultúrou celej druhej indoeurópskej kultúrnej epochy (5067- 2907 pr. Kr.), ktorá stála celá pod vedením anjelského kniežata Blížencov, bola kultúra praperzská. Najskloňovanejším básnickým epitetom perzskej Knihy kráľov, ktoré má vyjadriť krásu zovňajšku, je »štíhly ako cypriš«. “Niet na oblohe jasnejšej hviezdy, než je tvoja tvár, niet na zemi štíhlejšieho topoľa, než je tvoja postava”, hovorí bohatier Dastan-Zol princeznej Rudobe.²⁵³ Perzská kráska je štíhla. Peržanom doteraz zostal v stavbe ich zovňajšku nádych tej štíhlosti, tenkosti údov, ktorý dodáva ich postave dojem aristokraticky vznešeného držania tela.

KATEDRÁLY NAŠEJ PANEJ SÚ NA ÚZEMÍ FRANCÚZSKA ZOSKUPENÉ TAK, ŽE ODZRKADĽUJÚ POLOHU TÝCH HVIEZD NA OBLOHE, KTORÉ TVORIA SÚHVEZDIE PANNY (PODĽA CHARPENTIERA).

Zatiaľčo v perzskej fyziognómii je toto len mierne naznačené, stelesnil sa tento duchovný princíp, ktorým Praperžania žili, celkom v ich domácom zvierati – v perzskom chrtovi, salukim. Vyobrazenia salukiho sa našli na perzských hlinených nádobách z roku 4200 pr. Kr. **Tými istými formotvornými duševnými silami, ktorými vytvorili gotickí umelci svoje sochy, vyšľachtili Praperžania perzského chrta, salukiho.**

Premena pútnictva na turistiku

Povedali sme, že rafaelské obdobie stredoveku v 9.-12. storočí bolo veľkým obdobím náboženských pútí. V rafaelskom období v 18. storočí sa pútnictvo znovuzrodilo – v novej, zosvetšenej podobe – ako túžba po cestovaní: “Obdobie relatívneho pokoja nastoleného utrechtskými zmluvami (1713) prišlo veľmi vhod. Kontinent sa opäť otvoril cestovateľom. Mnohí mladí aj menej mladí cestovali po Európe a objavovali jej čaro v Amsterdame, vo Versailles, Florencii a predovšetkým Ríme... cestovatelia, a najmä mladí muži z vyšších spoločenských vrstiev sa mohli vydať na dobrodružné cesty... cestovanie tvorilo základný prvok výchovy a vzdelávania mladých ľudí z urodzených rodín...”²

Angličan Rupert Sheldrake, autor teórie morfickej rezonancie, správne postrehol túto súvislosť: “Stredoveká Európa bola plná pravidelných pútí na posvätné miesta, až do čias protestantskej reformácie. V Anglicku púte zakázali a keď sa protestanti dostali na územie Severnej Ameriky, nemali potom k posvätným miestam indiánov žiadnu úctu. Niečo ako »posvätné miesto« už nebolo súčasťou ich myslenia. Keď boli púte potlačené, bolo treba vzduchoprázdno vyplniť a Angličania vynali turistiku. Väčšina miest, ktorým sa hovorí »turistická atrakcia«, ako sú chrámy v Indii, pyramídy v Egypte, katedrály v Európe, Stonehenge a iné megalitické miesta, posvätné hory v Himalájach a tak ďalej, sú niekdajšie celosvetovo významné posvätné miesta”.²⁵⁴

Turistika je pútnictvo zbavené svojho posvätného obsahu.

Morskú lastúru, atribút sv. Jakuba, ktorú mali kedysi upevnenú nad čelom na klobúku a podľa ktorej sa poznali tí, čo boli na svätej púti, dodnes vidno na cestách Európy ako symbol benzínovej čerpacej stanice Shell. Dá sa povedať, že firma Shell dobre speňažila symbol, ktorý leží hlboko v podvedomí kresťanskej Európy.

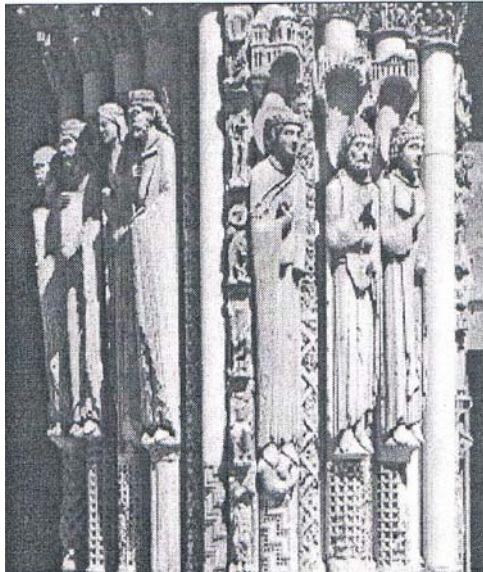
Všimnime si dobre, že rafaelský archetyp sa po 500 rokoch neobjavuje v tej istej, ale celkom premenenej, sekularizovanej podobe. A predsa je to jedna a tá istá sila, v hĺbke tá istá motivácia, ktorá len zapadla do ešte hlbšieho podvedomia, ktorá v medzitým zmenenom svete musela na seba vziať nové formy. Bolo by úplným nepochopením toho, o čo tu naozaj ide, očakávať, že tieto duchovné impulzy by boli mali alebo mohli nadobudnúť rovnakú podobu ako kedysi. Prečo cestujeme? Ak chceme porozumieť seba samých, naše pohnútky, ten spleť obraz rôznych spoločenských prúdov a vášní, ktoré nami hýbu, budeme sa musieť v mnohom vrátiť k tým dávno zabudnutým, jednoduchým veciam, ktoré dnes pokladáme za naivné, prekonané, smiešne.

Osvietenstvo

V rafaelskom období v 10.-12. storočí sa zrodila mestská kultúra. Nastal nebývalý rozmach ciest a miest, ktoré sa stali centrami výmeny tovaru aj informácií, obchodu a vzdelania. V malom rafaelskom období 1701-1773 pozorujeme túto tendenciu opäť: “Rozvoj miest je jedným z pozoruhodných javov 18. storočia. Demografický a hospodársky rozmach, sprevádzaný dôležitými administratívnymi reformami, vysvetľuje nové postavenie, aké získali mestá v európskych krajinách. Rozvoj miest vyjadruje aj rozhodujúci vývoj spôsobu ľudského myslenia. Mesto sa skutočne stáva miestom intelektuálnej a umeleckej tvorby vďaka pribúdaniu nových univerzít a divadiel”. Opäť “rozvoj námorného obchodu silno podnietil stavanie lodí”.²³⁸

V ľudskom tele rozvoj komunikácií a urbanizácia zodpovedá nervovým dráham a nervovým gangliám, ktoré sa evolučne vyvinuli merkurickým pôsobením. “Európa v 18. storočí žije v znamení výmeny: pohyb myšlienok a ľudí medzi Západom a Východom svedčí o vzájomnej zvedavosti a záujme”.²³⁸ V tejto výmene myšlienok spoznávame neklamne merkurický fenomén.

Rafaelské 18. storočie bolo storočím osvietenstva. Symbolom storočia sa stali encyklopedisti, Diderotova a d’Alembertova “Encyklopédia” alebo “Racionálny slovník vied, umení a remesiel”, monumentálne dielo, ktoré zhromažďuje všetky oblasti osvietenského myslenia. Vyšlo v sedemnástich zväzkoch v rokoch 1751-1772.

PREDĹŽENÉ PROPORCIE, CHARAKTERISTICKÉ PRE GOTIKU, SÚ OSOBITOSŤOU AMARNSKÉHO ŠTÝLU.

Kedysi, v 12. storočí sa začali zakladať univerzity. Osvietenci opäť kládli veľký dôraz na výchovu a vzdelanie. Zakladali sa akadémie. Botanika, biológia, chémia boli zaradené medzi vedy. Osvietenský panovníci ako Friedrich II. Veľký ako prví zaviedli povinnú školskú dochádzku. “Monarchovia sa obklopovali veľkými mysliteľmi a vedcami storočia, a skôr než vo svojich krajinách začali uskutočňovať reformy, obozna- 43 movali sa s ich novými myšlienkami”.²³⁸ Zvláštne vzťahy sa vytvorili medzi panovníkmi tej doby a veľkými filozofmi. Akoby **Rafaël bol povýšený do funkcie prvého radcu panovníkov.** Friedrich II. sa priatelil s Voltairom a zdržoval ho na svojom dvore; Katarína II. Veľká prilákala na svoj dvor Diderota. Osvietenskými myšlienkami boli inšpirované reformy Jozefa II.

So vznikom miest v 11. a 12. storočí súvisel ešte jeden významný posun v ľudskom myslení. Mestá si vymohli privilégiá a samosprávu, mnohé boli podriadené len kráľovi, teda prakticky nezávislé od lénnych pánov a do veľkej miery aj od cirkvi. V rámci miest samotných univerzity mali opäť samosprávu, dokonca vlastné, nezávislé súdy. Intenzívne kontakty so susednými kultúrami, islamskou a byzantskou, počas križiackych výprav a pri obchodovaní, zohrali významnú úlohu pri rozširovaní myšlienkového obzoru stredovekých ľudí. “Zároveň so šírením poznatkov prirodzene rástli aj pochybnosti o tradovaných vedomostiach, ale aj o viere, dokonca o cirkvi, tejto opore západných tradícií”.¹⁶⁴ Skrátka **rozšírenie intelektuálnych obzorov otriaslo cirkevnou autoritou.** Dovtedajší kultúrny monopol cirkvi bol

rozbitý rozvojom miest a zakladaním univerzít. Hovorilo sa, že “mestský vzduch oslobodzuje”. “Mestská samospráva... umožnila nové formy kultúrneho mestského života s jeho odcirkevnou podobou”.²⁰² V 12. storočí sa v provensálskych mestách zrodila aj prvá kacírska (katarská) heréza, ktorá sa myšlienkovito odpútala od cirkvi.

V kláštorech a najmä na univerzitách sa začala rozvíjať racionálna dialektika, ktorá mala tendenciu úplne sa osamostatniť od autorít. Berengar (999-1088), žiak Fulberta z Chartres (zakladateľa školy v Chartres) “bol naprosto presvedčený o eminencii rozumu, ba priamo hlásal, že obsah viery má byť preložený do právd rozumovo zdôvodniteľných a preukázateľných”.²⁰²

Vzplanuli spory o tom, či možno stavať rozumovú logiku nad mienku cirkevných otcov. “Desiatky ctihodných cirkevníkov... sa hrozia Berengárovho kacírstva a zvolávajú hromy a blesky na všetku dialektiku a dokonca na všetku svetskú vedu a učenosť vôbec”.²⁰²

RAFAELSKÝ RYTMUS URBANIZÁCIE A ROZVOJA KOMUNIKÁCIÍ ZODPOVEDÁ V ĽUDSKOM TELE NERVOVÝM DRÁHAM A GANGLIÁM.

Čo sa vtedy dialo v kláštorech, toho najlepším príkladom je »Dôkaz Božej existencie« od Anselma z Canterbury (1033-1109): “Mnísi ho žiadali, aby napísal »niečo«, kde nebude vôbec používať autoritu Písma a svätých otcov, ale bude výhradne používať rozumové argumenty. To bolo niečo pre Anselma, ktorý bol najlepším dialektikom svojej doby a mal neobmedzenú vieru v schopnosti ľudského rozumu... Anselm dodržiava naprosto prísne záväzok voči mníchom, že sa nikdy neoprie o Písmo, Zjavenie, cirkevných otcov a akúkoľvek autoritu vôbec a všetko vyvodí len z racionálnych dôkazov – ktorým hovorí nutné dôvody... Pred Anselmom nikto nemal takú odvahu a takú dôveru vo všemocnosť rozumu”.²⁰²

Na univerzite v Paríži učí Peter Abelard (1079-1142): “Nedá sa veriť niečomu, čo nie je vopred pochopené”.²⁰² Áno, Abelarda tituluje literatúra často ako “osvietenca pred XVIII. storočím”²⁰² – nič netušiac, že tým vyslovujú ozajstnú, skrytú, ezoterickú súvislosť medzi týmito dvoma vekmi. **12. storočie bolo akýmsi osvietenstvom pred osvietenstvom.** Je samozrejmé, že vtedy, v stredoveku nemohlo nadobudnúť tie isté podoby, ako o 500 rokov neskôr. Duchovný impulz bol však ten istý:

“Základnou črtou osvietenstva bolo vyzdvihovanie rozumu... Osvietenstvo ako svetonázor 18. storočia bolo výsledkom a vyvrcholením stáročia trvajúceho procesu sekularizácie a racionalizácie, odvratu od náboženského chápania sveta a príklonu k rozumu v presvedčení o jeho rozhodujúcom význame... Posilnilo sa presvedčenie, že

rozum a vedecké metódy sú schopné objaviť pravdu o svete... Namiesto viery v autority sa do popredia dostal zásadný skepticizmus; tradičné stavovské usporiadanie spoločnosti mala nahradiť nová forma štátu, založená na vláde rozumu... Osvietenci prezentovali rozum ako jedinú inštanciu, ktorá rozhoduje o normách politických, sociálnych a etických štruktúr, o spôsobe správania sa a o vedeckom výskume...".164 Immanuel Kant začína svoju rozpravu »Odpoveď na otázku: Čo je osvietenstvo?« definíciou: "Osvietenstvo je východiskom človeka z nesvojprávosti, ktorú si zavinil sám. Nesvojprávosť je neschopnosť používať vlastný rozum bez návodu druhého... Bud' odvážny a používaj vlastný rozum! To je heslo osvietenstva". 164 Filozofiou osvietencov sa stal deizmus: "Deizmus uznával pri teologickom výklade iba rozumové dôvody, nie autoritu zjavenia".164

Odteologizovalo sa filozofické myslenie a "filozofia sa ocitla v principiálnej opozícii proti cirkvi, náboženstvu... Dovtedajšiu vieru v autority a tradície vystriedal neobmedzený optimizmus a bezhraničná, ba až naivná Známkou skutočného poznávania je vždy prirodzená pokora. Človek zmĺkne v úžase pred skutočnosťou, cíti sa ako nepatrná súčasť dokonalého rádu a vie, že to, čo mu bolo odhalené, je iba ničím proti tomu, čo ešte doteraz nepozná. Albert Einstein 44 viera v pokrok, v neobmedzené možnosti rozumu". Voltaire nasmeroval svoju kritiku proti náboženstvu, fanatizmu, poverám a mysticismu, ale aj proti absolutistickej monarchii. Jednotlivec má byť vo svojom rozhodovaní celkom autonómny a slobodný. Encyklopedisti vyzývali čitateľa, aby sám premýšľal. Osvietenská "elita sa zhodovala v úsilí prekonať »samozavinenu nesvojprávosť ľudí «".164 Vzniklo slobodomurárske hnutie. Utvorilo sa podľa vzoru stredovekých nezávislých združení staviteľov katedrál; a slobodomurárska legenda odvodzovala pôvod hnutia od Hírama Abiffa, Féničana inšpirovaného archanjelom Rafaelom, architekta Šalamúnovho chrámu (!). "Slobodomurári sa veľmi zaslúžili o rozšírenie osvietenských myšlienok v Európe".238 Osvietenské myšlienky sa stali zápalnými šnúrami francúzskej revolúcie.

Podobne ako v 12. storočí, klasifikujú historici osvietenstvo ako "výraz emancipačnej snahy mestskej buržoázie". Trvalým výsledkom osvietenstva boli patenty zaručujúce slobodu vierovyznania a obmedzenie veľkého vplyvu cirkvi na spoločnosť. Spomeňme si, že aj Achnatonova reforma v 14. storočí pr. Kr. bola pokusom zlomiť alebo aspoň obmedziť veľkú moc cirkvi a kléru. Achnaton zrušil boha Amona ako najvyššieho boha a tým aj moc Amonových kňazov a pripravil ich o rozhodujúci vplyv v spoločnosti.

Operení hadi ako učitelia ľudstva. Toltékovia

Ako by len materialistickí historici mohli pochopiť taký fenomén ako osvietenstvo? Konštatovanie, že bolo výrazom emancipačných snáh mestskej buržoázie je nič nevysvetľujúca tautológia, inými slovami povedané to isté. Prečo sa táto emancipačná tendencia miest vracia v takých zvláštnych rytmoch? Nie, dnešnej historickej vede sa ani nesníva ako hlboko v lone času také veci pramenia, s akými kozmickými dialkami sú späté.

Osvietenci chceli priniesť ľuďom svetlo. Chceli, aby každý mal svoje vlastné svetlo, aby nemusel byť pri myslení vedený nikým za ruku. Lucifer (lat. = Svetlonoš; ten, ktorý prináša svetlo) je meno najvyššej z celej triedy **bytosí, ktoré boli od najstarších čias učiteľmi ľudstva a na ktoré nám v mytológiách celého sveta zostala spomienka ako na okrídlených, operených hadov**: "Tak sa dívame

naspäť do atlantskej, do lemurskej doby, kedy z okruhu Zeme zostupujú bytosti patriace k tomuto okruhu, vteľujú sa do ľudských tiel a stávajú sa učiteľmi ľudí. Sú to bytosti prináležiace k vyšším hierarchiám Merkúra a Venuše. Synovia Merkúra a Venuše zostupujú nadol a stávajú sa učiteľmi mladého ľudstva... Vyzerali len tak, ako ostatní ľudia, boli však niečím iným; boli synmi Merkúra alebo Venuše. Tento jav skutočne jestvuje v čase ranných zôr ľudského vývoja”.52 (Rudolf Steiner)

Bytosti Merkúra boli tie, ktoré v samých počiatkoch ľudstva učili ľudí myslieť samostatne, nezávisle od bohov. Presnejšie povedané – luciferizovaná časť týchto bytostí. Dnešné predstavy o luciferských bytostiach, ak vôbec nejaké sú, sú detinské a celkom potrhlé. V skutočnosti sú to tie bytosti, ktoré vymanili ľudstvo z jeho prírodného stavu, ktoré mu pomohli stať sa menej závislým od prírody.

V gréckej mytológii sa nám to zachovalo v báji o Prométeovi (Prométheus = gr. ten, ktorý myslí dopredu). Prométeus priniesol ľuďom proti Diovej vôli oheň, “naučil ľudí tiež v ohni taviť kovy a vyrábať nástroje, naučil ich remeslám, naučil ich počítat’, písať a čítať... postavil prvú loď. Nakoniec zoznámil ľudí s liekmi a liečením...”.34

Urbanizácia, ktorá vytrháva človeka z vidieckej spätosti s prírodou, je vzdialeným ozvukom týchto veľkých, dávno minulých udalostí. **Osvietenci vlastne naviedli ľudí, aby zahryzli do plodov Stromu poznania aj za cenu možných zlých následkov, ako had v Genesis. Týmto »stromom poznania« v ľudskom tele nie je nič iné ako »strom« centrálnej nervovej sústavy.**

Operených hadov ako učiteľov ľudstva poznali v Severnej aj v Južnej Amerike aj inde. V Indii sú to tajomne krásni a múdri, polobožskí nágovia. Eliade sa zmieňuje o operených hadoch zo starovekého rafaelského obdobia z 2. tisícročia pred Kristom z Číny dynastie Šang: “Pozoruhodné je tiež spojenie protikladných obrazov (operený had, had a orol atď.)...”.175 Toto však konštatuje len tak, mimo akýkoľvek kontext. Opäť príklad, ako poznatky archeológie a religionistiky dostávajú až vo svetle duchovnej vedy svoj význam a zmysel.

Stredoamerický Operený had, Quetzalcoatl “bol uctievaný ako darca civilizácie... darca a vynálezca kalendára a písma... Rozdeľoval ľuďom vedomosti a znalosť umení, bol aj patrónom vzdelanosti... Bol bohom vetrov a poslom iných, vyšších bohov”.221, 220, 17 Teda presne ako Prométeus, Hermes alebo Thovt! V stredovekom rafaelskom období v Strednej Amerike kultúrne dominoval národ nazývaný Toltékovia. Ich hlavným mestom bola Tula, neskôr Chichén Itzá. “V Tule, hlavnom toltéckom meste, založenom okolo roku 950 n. l. bola... vybudovaná stupňovitá pyramída zasvätená Quetzalcoatlovi, operenému hadovi...”. Rovnaká pyramída, zasvätená Quetzalcoatlovi stála v centre Chichén Itzá. “Tula sa počas tollánskej etapy... (900-1200 n.l.) stala hlavným mestom rozsiahleho kráľovstva alebo dokonca i celej ríše. Stala sa vzorom... Kultúra Toltékov bola kozmopolitná a mala kontakty s produkciou celej civilizovanej Strednej Ameriky... znač- Pochívny bádateľ musí byť naplnený vierou v múdru stavbu sveta, ktorú sa snaží poznať. Albert Einstein ne rozvetvená obchodná sieť pravdepodobne začínala v Tule... Toltékovia boli veľmi zruční remeselníci, obdivuhodní umelci a skvelí architekti... boli význačnými staviteľmi... O niekoľko storočí neskôr používali Aztékovia slovo Toltek (ktoré pôvodne znamenalo »obyvateľ Tuly«) ako synonymum pre civilizovanú, vzdelanú osobnosť, pre umelca a príslušníka intelektuálnej elity”.62, 255, 66, 144

Podľa legendy Acatl Topiltzin, zakladateľ a vládca Tuly, bol vtelením Quetzalcoatla. “V Tule stojí jeho pomník s dátumom 980... Potom odišiel na východ a prehlásil, že sa vráti”.255 “

Nadvláda Toltékov skončila okolo roku 1170”.1 **Rokom 1171 odstupuje Rafael ako duch času a – “Roku 1179 Tula neexistovala”.221**

“Podľa indiánskych legiend došlo ku zničeniu Tuly potom, čo boh Quetzalcoatl, operený had, odišiel na juh a prestal chrániť obyvateľov. V skutočnosti pád spôsobil príchod iných, bojovnejších kmeňov, medzi ktorými vynikal kmeň Čičimékov”.170 (!)

- 1 Zaniklé světy. Velký atlas archeologie. Baset, Praha, 1995.
- 2 Dejiny Európy. Mladé letá, Bratislava, 1995.
- 14 The Times Atlas of World History. Hammond, New Jersey, 1994.
- 17 Charles Walker: Kamenní svedkovia dávnych čias. Mladé letá, Bratislava, 1987.
- 18 Sigismund von Gleich: Marksteine der Kulturgeschichte. Mellinger, Stuttgart, 1982.
- 31 Malcolm Godwin: Andělé. Ohrožený druh. Volvox Globator, Praha, 1997.
- 34 Vojtech Zamarovský: Bohové a hrdinové antických bájí. Mladá fronta, Praha, 1982.
- 35 Matthew Bunson: Angels A to Z. Crown Trade, New York, 1996.
- 52 Rudolf Steiner: Geistige Hierarchien und ihre Widerspiegelung in der physischen Welt (Duchovné hierarchie a ich odzrkadlenie vo fyzickom svete). Rudolf Steiner Verlag, Dornach, 1991.
- 62 Michael Coe, Dean Snow, Elisabeth Benson: Svět předkolumbovské Ameriky. Kulturní Atlas. Knižní klub, Praha, 1997.
- 65 Emil Páleš: Sedem archanjelov, ktorí sa striedajú ako duchovia času. Archanjel Rafael a vznik abecedy. Sophia 19, 1998.
- 66 Bohuslav Novotný: Encyklopédia archeológie. Obzor, Bratislava, 1986.
- 67 Chalíl Džibrán: Zlomená křídla. Synergie, Praha, 1996.
- 68 Milan Špůrek: Encyklopedie západní astrologie. Vodnář, Praha, 1997.
- 69 V tieni stredovekých hradov. Ilustrované dejiny sveta 7. Gemini, Bratislava, 1992.
- 70 Emil Páleš: Sedem archanjelov, ktorí sa striedajú ako duchovia času. Samael. Sophia 19, 1998.
- 71 Manfred Schmidt-Brabant: Sternenwege. Von den alten zu den neuen Mysterien: Die Hintergründe des Camino nach Santiago de Compostela. Goetheanum, Dornach, 1996.
- 72 Caroline Blunden, Mark Elvin: Svět Číny. Knižní klub, Praha, 1997.
- 74 Viktor Thieben: Johannes Scotus Eriugena. Na prelome starovekého a stredovekého myslenia. Sophia 13, 1997.
- 75 Viktor Thieben: Chartres. Žiarivé ohnisko stredovekej vzdelanosti. Sophia 9, 1996.
- 76 Rudolf Steiner: Das Initiaten-Bewußtsein. Die wahren und die falschen Wege der geistigen Forschung. Torquay, 1924.
- 77 Miloslav Krása: Angkor. Umění staré Kambodže. Odeon, Praha, 1985.
- 78 Albert Chatelet, Bernard Philippe Groslier: Svetové dejiny umenia. Larousse-Cesty, Praha, 1996.
- 79 Jeannine Auboyer, Roger Goepfer: Umění Dálného Východu. Artia, Praha, 1972.
- 80 Rudolf Steiner: Umwandlungsimpulse für die künstlerische Evolution der Menschheit. Goetheanum, Dornach, 1928.
- 81 Emi I Páleš: Rytmičké rastliny a ľudské srdce. Ako rozpoznávať liečivé byliny voľným okom. Sophia 18, 1998.
- 82 Scott Cunningham: Magické rastliny. Volvox Globator, Praha, 1994.
- 83 Michael Vescoli: Keltský stromový kalendář. Volvox Globator, Praha, 1997.
- 84 Frits H. Julius, Ernst-Michael Kranich: Bäume und Planeten. Beitrag zu einer kosmologischen Botanik. Freies Geistesleben, Stuttgart, 1997.

- 85 Rudolf Steiner: Der Mensch als Zusammenklang des schaffenden, bildenden und gestaltenden Weltenwortes. Dornach, 1923.
- 87 Vojtech Zamarovský: Bohovia a králi starého Egypta. Mladé letá, Bratislava, 1986.
- 91 Jan Kefer: Praktická astrologie. Aneb umění předvídání a boje proti osudu. Trigon, Praha, 1996.
- 93 Thomas Moore: The Planets Within. The Astrological Psychology of Marsilio Ficino. Lindisfarne, Hudson, 1990. 144 J. M. Žukov a kol.: Dějiny světa. Státní nakladatelství politické literatury, Praha, 1958.
- 164 Bodo Harenberg: Kronika ľudstva. Fortuna Print, Bratislava, 1995. Dějiny světa. Prvé civilizácie. Svojtka a Vašut, Praha, 1997.
- 169 Dějiny světa. Raně středověký svět. Jan Vašut, Praha, 1998.
- 170 Dějiny světa. Doba hradů a rytířů. Jan Vašut, Praha, 1998.
- 171 Dějiny světa. Vstříc novověku. Jan Vašut, Praha, 1998.
- 173 Michael Jordan: Encyklopedie bohů. Volvox Globator, Praha, 1997.
- 175 Mircea Eliade: Dějiny náboženského myšlení II. Oikumene, Praha, 1996.
- 189 Caroline Humphrey, Piers Vitebsky: Posvátné stavby. Knižní klub-Práh, Praha, 1998.
- 202 Egon Bondy: Filosofie sklonku antiky a křesťanského středověku. Vokno, Praha, 1993.
- 220 Čestmír Loukotka: Náboženství Indiánů. Vesmír, Praha, 1926.
- 221 Dale M. Brown: Aztékovia. Ríša krvi a lesku. Gemini, Bratislava, 1993.
- 238 Osvietenstvo a revolúcia. Ilustrované dejiny sveta 11. Larousse-Gemini, Bratislava, 1995.
- 243 Jacek Debicki, Jean-Francois Favre, Dietrich Grünewald, Antonio Filipe Pimentel: Dějiny umění. Malířství. Sochařství. Architektura. Argo, Praha, 1998.
- 246 Milan Špůrek: Indická astrologie. Vodnář, Praha, 1995.
- 251 Louis Charpentier: Mysterium katedrály v Chartres. Půdorys, Praha, 1995.
- 252 Michael Frensch: Was kann vom Standpunkt der Geisteswissenschaft aus zu Medjugorje gesagt werden? Novalis, 9, 1998.
- 253 Nora Ulug-Zadeová: Hrdinovia Knihy kráľov. Mladé letá, Bratislava, 1984.
- 254 Rupert Sheldrake, Matthew Fox: Posvátný vesmír. Kruh života 2, 1998.
- 255 George C. Vaillant: Aztékové. Orbis, Praha, 1974.